

ІВАНЮТА Сніжана,

*здобувачка вищої освіти освітнього ступеня «Магістр»
Полтавського національного університету імені В. Г. Короленка*

Науковий керівник: МАКАРЕНКО Яна,

*кандидатка біологічних наук, старша викладачка
кафедри початкової освіти Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖКА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Важливою формою екологічної освіти та організації еколого-розвивального середовища у початковій школі є створення навчальних екологічних стежок. Така форма роботи дозволяє учням вивчати природу рідного краю, безпосередньо долучатися до природоохоронної діяльності в регіоні, а також проводити просвітницьку роботу серед населення.

Теоретичні та методологічні основи формування екологічної компетентності молодших школярів висвітлюють у своїх працях науковці Т. Байбари, Н. Бібік, О. Біди, Т. Гільберг, О. Савченко, Г. Тарасенко.

Екологічна стежина – це завчасно визначений маршрут на певній природній місцевості, найближчому природному оточенні: ліс, луки, пагорби; вони мають невелику протяжність маршруту та специфіку залучених об'єктів розрахованих на вік дітей. на якому розташовані унікальні й типові для даної місцевості об'єкти: різні групи рослинності (ліс, гай, луки, чагарники), водойми, водні джерела, пам'ятки природи, характерні форми рельєфу тощо.

Н. Поліщук зазначає, що навчальна екологічна стежка є педагогічно організованим маршрутом на місцевості, який використовується для проведення навчальних екскурсій, прогулянок, масових заходів еколого-натуралістичного спрямування та пропагандистської роботи з охорони природи [4].

Головною метою екологічної стежки є виховання екологічно грамотної поведінки дитини в навколишньому природному середовищі, поширення знань про природу і людину як невід'ємну частину довкілля. Екологічні стежки виконують пізнавальну, розвивальну, виховну, естетичну й оздоровчу функції. Використовуються для проведення навчальних екскурсій, прогулянок, масових заходів екологічно-натуралістичного спрямування, пропагандистської роботи з охорони природи [5].

Отже, створення екологічної стежки сприяє формуванню екологічної компетентності:

- здатність особистості приймати рішення та діяти так, щоб якомога менше заподіяти шкоду довкіллю;
- прояв екологічної культури особистості в довкіллі, де вона здійснює власну діяльність і може реально впливати на її стан;
- характеристика, що дає змогу сучасній особистості відповідально розв'язувати життєві ситуації, підпорядковуючи задоволення своїх потреб принципам сталого розвитку;
- здатність особистості до такої діяльності в побуті й природному середовищі, коли здобуті екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в уміння приймати рішення та виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля;
- показник сформованості екологічної культури особистості [1].

Організація екологічної стежки в освітньому середовищі початкової школи потребує комплексного підходу та відповідного науково-методичного й матеріально-технічного забезпечення. Ефективне планування, правильно підібрані природні об'єкти та систематична виховна робота на екологічній стежці з урахуванням вікових потреб молодших школярів забезпечать формування у дітей основ екологічної культури та вихованості, навчать проявляти гуманні почуття до

природи та відчувати її красу, а також допоможуть закріпити правила поведінки в навколишньому природному середовищі.

Навчальна екологічна стежка може створюватись на власній території школи, гімназії, ліцею, позашкільного дитячого закладу, де мають місце певні насадження: квітники, сад, дендрарій, навчально-дослідна ділянка та інші рукотворні або природні об'єкти (гніздо лелеки, колонія граків, кормові та гніздові майданчики для звірів і птахів тощо). Маршрут стежки може пролягати й через такі об'єкти антропогенного ландшафту, які завдають шкоди довкіллю (звалища сміття, металобрухту, непередбачені стоянки автотранспорту тощо), як негативний приклад природокористування [2].

Н. Ошуркевич підкреслює важливість принципів природовідповідності, послідовності та систематичності у розробці проєкту екологічної стежки, рекомендуючи його розробку за наступними етапами:

I етап – ознайомлення дітей з поняттям «екологічна стежина», обстеження території школи та вибір найцікавіших природних об'єктів для спостереження;

II етап – створення паспорту екологічної стежини та розробка маршруту з урахуванням специфіки шкільного подвір'я;

III етап – створення та оформлення зупинок на маршруті екологічної стежини та добір матеріалів для кожної зупинки [3].

Екологічна стежка потребує постійної уваги, контролю, регулярного обслуговування, ремонту та оновлення інформаційних щитів і екскурсійних об'єктів. Ці заходи мають велике виховне значення, оскільки молодші школярі наочно бачать корисність та необхідність своєї праці, а також практичну значимість виконаних ними екологічних досліджень. Під час організації роботи на екологічній стежці можна використовувати різні форми: екскурсії, заняття-досліди, заняття-спостереження, екологічні ігри, конкурси, вікторини, свята.

Отже, екологічна стежка дає змогу організувати діяльність молодших школярів так, щоб вони усвідомлювали цінність природного довкілля, навчалися розуміти та пояснювати природні явища, а також набувати досвіду екологічно відповідальної поведінки в різних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Земелюк М. І. Екологічна стежка як компонент розвитку екологічної компетентності дітей дошкільного віку// Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2020. № 3. С. 38–42. Режим доступу: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2020/3/6.pdf>
2. Методичний лист щодо участі учнівської молоді у заходах присвячених міжнародному Дню Землі та Дню Довкілля в Україні. 2015. Режим доступу: <https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2015/01/03-04-80.pdf>
3. Ошуркевич Н. Особливості створення та використання екологічної стежини в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 3–4 (22–23). С. 209–221. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24397/1/N_Oshurkevych_NDLOSV_2018_3-4_OD.pdf
4. Поліщук Н. А. Екологічна стежка як засіб формування першооснов екологічної культури школяра. Режим доступу: http://eco.com.ua/sites/eco.com.ua/files/lib1/konf/1vze/7_s_1VZE.pdf
5. Федій О., Макаренко Я., Мірошніченко Т. Формування екологічної компетентності молодших школярів засобами екологічної стежки. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2022. Вип. 26. С. 216–230. Режим доступу: <https://aesthetethicpedaction.pnpu.edu.ua/article/view/273189/268850>